

Література:

1. Баулін О.В. Гарантії прав підозрюваного під час здійснення спеціального досудового розслідування / О.В. Баулін, О.С. Мазур. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2018. № 1(17). С. 1–11. URL: http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/baulin_mazur.pdf
2. Луцок М.І. Заочне кримінальне провадження: за чи проти? URL: <https://rivnepravo.com.ua/index.php/1172-zaochne-kryminalne-provad-zhennia-za-chy-protu>
3. Мазур М.В. Кримінальне провадження щодо злочинів, пов'язаних із окупацією Криму та конфліктом на Донбасі, за процедурою in absentia: сучасний стан і перспективи вдосконалення. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/22_05_2020_M_Mazur_1.pdf
4. Рекомендації N R(2000)2 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Щодо повторного розгляду або поновлення провадження у певних справах на національному рівні після прийняття рішень Європейським судом з прав людини». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_175#Text
5. Сейдович проти Італії (Sejdovic v. Italy) від 01.03.2006 № 56581/00. URL: <https://legal-tools.org/doc/0f4d76/pdf>

ВПЛИВ ТРАДИЦІЙ ТА ЗВИЧАЇВ НА ОЦІНКУ СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ПРИМУШУВАННЯ ДО ШЛЮБУ

Лимонченко М. С.

*аспірант кафедри кримінального права та процесу
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

Важливим елементом кожного складу кримінального правопорушення є наявність суб'єкта та обов'язкове встановлення його вини. У ст. 62 Конституції України закріплений важливий принцип, відповідно до якого кримінальна відповідальність настає лише тоді, коли буде доведено вину особи у вчиненні злочину [1]. Суб'єктивна сторона примушування до шлюбу – це внутрішній зміст злочину, це ті психічні процеси, які проходять у свідомості особи, коли вона реалізує об'єктивну сторону примушування до шлюбу, це її психічне ставлення до вчиненого нею суспільно небезпечного діяння та його наслідків.

Саме у контексті психологічного розуміння вини у випадку встановлення ознак примушування до шлюбу, на окрему увагу заслуговують питання впливу соціальних норм традицій та звичаїв на визначення питання винності особи.

Для правильної кваліфікації діянь охоплених диспозицією статті 151-2 КК України необхідно оцінити вплив певного «культурно-традиційного коду» на психологічного ставлення винної особи до вчиненого нею діяння, обумовленого особливостями виховання особи, середовища у якому вона дорослішала і морально-етичні переконань які вона перейняла [2].

У теорії права загальноприйнятим є розуміння норм традицій і звичаїв як окремого різновиду соціальних норм, які регулюють поведінку. Подібно моральним нормам вони встановлюються і охороняються від порушень суспільством або соціальною групою, яка визнає традиції і звичаї. В той же час цей вид соціальних норм має свої особливості. Традиції і звичаї – це соціальні норми, що формуються в суспільстві стихійно (природно) із всього укладу життя людей в результаті довгого, багатократного повторення певних дій, і в силу цього стають звичними, обов'язковими в житті людей. Звичай, таким чином, закріплює те, що склалося в результаті тривалої соціальної практики, тобто, результати суспільного досвіду. Дії, вчинки, котрі в певному соціальному середовищі багатократно повторюються, стають звичаями (загальними правилами) за умови, якщо вони сприймаються суспільством або певною соціальною групою.

Звичаї та традиції продовжують відігравати певну роль у регулюванні суспільних відносин в Україні та інших державах. Легітимізовані звичаї можуть застосовуватися лише тоді, коли вони не суперечать законодавству, договору, моральним засадам суспільства. Багато звичаїв знайшли своє закріплення в правових нормах. І даний факт також є підставою вважати звичай важливим джерелом права [3, с. 162].

Один із стародавніх весільних звичаїв – це «крадіжка» або «умикання» нареченої нареченим (викрадення жінки для вступу в шлюб). За результатами соціологічних досліджень присвячених кримінально-правовому регулюванню використання народних звичаїв узагальненими є такі результати опитування співробітників правоохоронної системи про наявність у викраденні нареченої майбутнім чоловіком ознак складу кримінального правопорушення, що передбачає відповідальність за викрадення людини, показав наступне: 41,1% (37) опитаних відповіли, що даний звичай не містить ознак вказаного складу, 43,3% (39) вважають, що ознаки складу злочину є, 15,5% (14) запропонували свою відповідь, пропонуючи враховувати згоду викрадають нареченої і родичів при вирішенні питання про караності або некараності діяння [4].

Кримінальне правопорушення визначене у ст. 151-2 КК України може бути вчинене виключно у формі прямого умислу. Тобто винна особа усвідомлює суспільну небезпеку та протиправність свого діяння (навіть коли воно викликане дотриманням певних соціальних традицій або звичаїв), передбачає настання негативних наслідків і свідомо бажає їх настання.

Зазначене дозволяє зробити наступний висновок. Наслідкування винною особою національній або релігійній традиції, звичаям національних (етнічних) меншин не може бути прийнято як аргумент який виключає винність особи у вчинення злочину передбаченого ст. 151-2 КК України.

Особа усвідомлює протиправність свого діяння (відповідно до загального принципу про те, що незнання законодавства країни свого перебування не звільняє таку особу від відповідальності, як і осіб які постійно або переважно проживають на її території чи є її громадянами), передбачає настання їх негативних наслідків та свідомо бажає їх настання.

Так, само не виключає кримінальної відповідальності і відповідно не виключає винності правопорушника факт того, що потерпіла (потерпілий) погодився (одразу або після впливу певного часу) на укладення або навпаки, розірвання шлюбу.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України. База «Законодавство України»*. URL <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=примушення+до+шлюбу#w31>
3. Головкін О.В. Звичай як джерело сімейного права України : історія і сучасність. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 1. С. 159–163.
4. Пережогина Г. В. Уголовно-правовое регулирование реализации народных обычаев : автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. 12.